

František Hrubín

český básník a dramatik

* 17. 9. 1910 Praha, + 1. 3. 1971 České Budějovice

Hrubínova poezie představovala ve svých začátcích osobitý mezistupeň mezi tvorbou generace proletářské poezie a poetismu a jejich následovníků, jimž bylo bližší spirituální zaměření. Po válce se snažil přizpůsobit své duchovní založení dobovému stylu, přesto jeho poezie ani v těchto dobách neklesla do služebnosti a vždy bude představovat, spolu s poezií J. Seiferta a V. Holana, jednu z nejryzejších uměleckých hodnot.

Přestože se narodil v Praze, své mládí prožil v Lešanech, v matčině rodišti u soutoku Sázavy a Vltavy, v místě, o němž Hrubín vždy mluvil jako o svém domově. Po studiu na gymnáziu v Praze chodil dva roky (1932-34) na právnickou a poté filosofickou fakultu, ale pak nastoupil do Městské knihovny pražské (1935-45). Po osvobození byl krátký čas zaměstnán na ministerstvu informací a od roku 1946 se věnoval literární tvorbě. V roce 1963 nastoupil jako redaktor do nakladatelství Čs. spisovatel.

Debutoval básnickou sbírkou Zpíváno z dálky (1933), jež byla ovlivněna především spiritualismem J. Zahradníčka. Ve druhé sbírce, Krásná po chudobě (1935), obsahující především přírodní lyriku, se přidal vliv Máchův, Tomanův i Verlainův. Hrubín zde, stejně jako v následující knize Země o polednách (1937), dosahuje velké hudebnosti verše a bohaté metaforičnosti, pro kterou je příznačná dvojpólovost a spirituální symboličnost.

Za války vydal Hrubín čtyři básnické sbírky (Včelí plást, 1940; Země sudička, 1942; Cikády, 1942; Mávnutí křídel, 1944). Zde jeho poezie dostala konkrétnější podobu, zesílil tu jeho vztah k národní kultuře (k Máchovi přibyl Neruda se svou kosmickou dimenzí). Zároveň začal psát i verše pro děti (Říkejte si se mnou), které ilustroval J. Trnka.

Ve sbírkách Chléb s ocelí (1945), Jobova noc (1945) – ta byla určena k recitaci a E. F. Burian ji v D 46 uvedl jako svou poválečnou premiéru – a Řeka nezapomnění (1946) se pokusil básnický zhodnotit válečná léta i prožitek osvobození, což se mu nepovedlo bez jistého nánosu verbalismu a uměle vnášeného patosu. Hrubín pak pokračuje ve změněném kursu, výrazně svůj verš depoetizuje a zakotvuje do času, prostoru a dobové rétoriky. Tak je tomu v protiválečné sbírce Hirošima (1948)

Hrubín se po únoru 1948 podobně jako za okupace několik let věnoval poezii pro děti (Pohádka o Smolíčkovi). V ní dosáhl takového úspěchu, že tyto verše jsou zcela samozřejmou "lyrickou" výbavou každého začínajícího čtenáře (Špalíček).

Paměťhodné je Hrubínovo vystoupení na II. sjezdu Svazu čs. spisovatelů v roce 1956, na němž za pomoci Mallarméova poetického obrazu přirovnal situaci české poezie k labuti přimrzlé k ledu. Po tomto ojedinělém a vzápětí revidovaném protestu, v němž ho následoval na oficiální scéně jen J. Seifert, se Hrubín opět ohlásil knihou Můj zpěv (1956), básněmi přírodní reflexe a meditace, a pak naopak básní lyrickoepickou. Tou je kompozice Romance pro křídlovku (1962, v roce 1966 ji zfilmoval O. Vávra), v níž se v řadě motivů, skládaných v různých časových vrstvách, odkrývá jádro příběhu o lyricky bezradném protagonistovi, mladé Terině od komediantů a živočišné Tonce.

Forma Romance pro křídlovku byla jistě ovlivněna Hrubínovou zkušeností s dramatem. Jeho divadelním debutem byla velmi úspěšná lyrická hra Srpnová neděle (1958, opět zfilmovaná O.

Vávrou), hraná v Národním divadle v režii O. Krejči s K. Högerem v hlavní roli. Na pozadí letního odpoledne zde ve výrazně mnohoznačných a reflexivních monolozích defilují neschematické problémy současných lidí. V tomto duchu, byť v poněkud tradičnější formě vesnického dramatu, pokračoval ve hře Křišťálová noc (1961). Hrubínovým třetím dramatickým textem byla historická hra Oldřich a Božena aneb Krvavé spiknutí v Čechách, jež měla premiéru v září 1968 v Divadle na Vinohradech a byla vnímána jako metafora národního údělu.